

rapeau envoyé à l'armée polonoise par le comité national de la Pologne, composé par l'abbé Alexandri Ielowski, peint par M. Stanislas Zaleski.

Sztandar. Wizerunek Matki Boskiej na tle trójpolowego herbu Polski, Litwy i Rusi
DRZEWORYT. NIEOKREŚLONY RYTOWNIK WG RYSUNKU STANISŁAWA ZALESKIEGO
„Le Monde Illustré” 28 marca 1863

Błogosławieństwo powstańców
DRZEWORYT. BEST, COSSON & SMEETON WG RYSUNKU JULES'A WORMSA ZE SZKICU CHARLES'A LALLEMANDA
„L'Illustration. Journal Universel” 21 marca 1863

Powstanie Styczniowe w prasie zagranicznej

Ryciny z Kolekcji Krzysztofa Kura

Harmonogram prezentacji wystawy

- 9 lipca – 18 sierpnia 2013**
Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku
- 22 sierpnia – 29 września 2013**
Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera
- 4 – 27 października 2013**
Milanowskie Centrum Kultury
- 8 listopada – 1 grudnia 2013**
Muzeum Mazurskie w Szczytnie
Oddział Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie
- 10 grudnia 2013 – 11 stycznia 2014**
Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie
- 22 stycznia – 23 lutego 2014**
Muzeum Historii Kielc
- 4 marca – 22 marca 2014**
Uniwersytet w Łodzi – Instytut Historii
Biblioteka Uniwersytecka
- 1 kwietnia – 4 maja 2014**
Muzeum Ziemi Wieluńskiej w Wieluniu
- 9 maja – 22 czerwca 2014**
Muzeum Podlaskie w Białymstoku
- 28 czerwca – 20 lipca 2014**
Pałac w Narolu – Fundacja „Pro Academia Narolense”
- 5 sierpnia – 15 października 2014**
Zamek Królewski w Warszawie

WYSTAWA W MUZEUM MAZURSKIM W SZCZYTNI
ZORGANIZOWANA DZIĘKI WSPARCIU FINANSOWEMU
POWIATU SZCZYCIEŃSKIEGO

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Powiat Szczycieński

ORGANIZACJA, WSPÓLORGANIZACJA, WSPARCIE

Muzeum Warmii i Mazur
w Olsztynie

MUZEUM
MAZURSKIE W SZCZYTNI
Centralne Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie
Instytucja Wzajemności Warmińsko-Mazurskiego

TPM
TOWARZYSTWO
POMOCNIKÓW
MUZEALNYCH

NA OKŁADCE: **Armia Polska**
DRZEWORYT. CHARLES MAURAND WG RYSUNKU HENRY'EGO DE MONTAUT
„L'Illustration. Journal Universel” 2 maja 1863

Muzeum Mazurskie w Szczytnie
Oddział Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie
Instytucja Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
ul. Sienkiewicz 1, 12-100 Szczytno tel. (89) 624 24 37 tel/faks. (89) 624 89 25
www.muzeumszczytno.art.pl, muzmaz@wp.pl

Esquis et costumes de l'armée polonoise.

POWSTANIE STYCZNIOWE W PRASIE ZAGRANICZNEJ

Ryciny z kolekcji Krzysztofa Kura

WYSTAWA PRZYGOTOWANA Z INICJATYWY
NARODOWEGO CENTRUM KULTURY

POWSTANIE STYCZNIOWE W PRASIE ZAGRANICZNEJ

Ryciny z Kolekcji Krzysztofa Kura

Wystawa składa się z ponad 200 oryginalnych rycin pochodzących niemal wyłącznie z tygodników ilustrowanych, które ukazywały się w Europie i Stanach Zjednoczonych w latach 1861-1868. Wszystkie grafiki poświęcone są Polsce i burzliwym wydarzeniom rozgrywającym się na naszych ziemiach, a także europejskiej dyplomacji, która usiłowała rozwiązać tzw. sprawę polską. Większość rycin pochodzi z francuskich tygodników ilustrowanych: „L'Illustration. Journal Universel”, „Le Monde Illustré”, „L'Univers Illustré”, „Le Journal Illustré”, „L'Ouvrier”. Na wystawie znaleźć można również ilustracje, które towarzyszyły doniesieniom z powstańczej Polski, a były publikowane w prasie angielskiej - „The Illustrated London News”, „Illustrated Times”; niemieckiej - „Über Land und Meer. Allgemeine Illustrirte Zeitung”, „Illustrirte Zeitung”, „Waldheim's Illustrirte Zeitung”; szwedzkiej - „Illustrerad Tidning”; włoskiej - „L'Illustrazione Universale”; a nawet amerykańskiej - „New York Illustrated News”. Nie zabrakło również rysunków satyrycznych, które publikowane były przez francuskie pismo „Le Charivari” czy angielskie „Fun” i „Punch, or the London Charivari”. Na wystawie, poza nielicznymi wyjątkami, został przyjęty układ prezentacji według dat ukazywania się rycin w prasie. Nie zawsze jest on tożsamy z chronologią wydarzeń, które przedstawione są na ilustracjach. Ryciny ukazywały się w czasopiśmie z dużym opóźnieniem w stosunku do wypadków, które przedstawiały, co jest zrozumiałe biorąc pod uwagę warunki techniczne XIX-wiecznych wydawców. Częstokroć nie można ustalić bez żadnych wątpliwości, jakiego wydarzenia dotyczy dana rycina, ale niemal w każdym przypadku dało się stwierdzić, kiedy dana grafika ukazała się na łamach prasy. Dzięki temu mamy szansę prześledzić, kiedy i o których wydarzeniach z walczącej Polski informowały zagraniczne gazety.

Wystawa została podzielona na sześć działów:

PRELUDIUM

Wystawę rozpoczyna mapa I Rzeczypospolitej z zaznaczeniem granic trzech rozbiorów. Ten dział zawiera również ryciny przedstawiające warszawskie manifestacje patriotyczne krwawo tłumione przez carskie wojsko w roku 1861 oraz obóz rosyjskiej armii na Placu Zamkowym w Warszawie po ogłoszeniu 14 października 1861 roku stanu wojennego na terenie Królestwa Polskiego.

POWSTANIE

Jest to główny i zarazem największy dział wystawy. Zawiera ryciny z potyczek i bitew, leśnych obozów oddziałów powstańczych, życia codziennego podczas powstania, a także widoki niektórych polskich miast. Część grafik wchodzących w skład tego fragmentu ekspozycji przedstawia represje zaborcy, którym poddani byli powstańcy i ludność cywilna.

Z PIERWSZYCH STRON

Jest to fragment prezentacji zawierający zbiór tytułowych stron licznych europejskich tygodników ilustrowanych z czasu insurekcji (1863 i 1864), a także z lat 1861 i 1866-68 (francuskich: „L'Illustration. Journal Universel”, „Le Monde Illustré”, „L'Univers Illustré”, „L'Ouvrier”, szwedzkiego „Illustrerad Tidning”, angielskiego „The Illustrated London News”, niemieckich „Illustrirte Zeitung” i „Über Land und Meer. Allgemeine Illustrirte Zeitung”), na które trafiały informacje z powstańczej Polski, ilustrowane scenami z powstania – bądź wizerunkami jego bohaterów. Pokazuje to, jak ważnym dla ówczesnych Europejczyków tematem były wydarzenia w walczącej o niepodległość Polsce.

PORTRETY

Zbiór portretów uczestników, bohaterów i przywódców Powstania Styczniowego, a także niektórych przedstawicieli carskich władz zwalczających Powstanie. Znajdują się tu również portrety zbiorowe grup powstańców.

SATYRY

To zespół rysunków satyrycznych publikowanych głównie przez francuskie pismo „Le Charivari”, a także angielskie pisma „Fun” i „Punch, or the London Charivari”, w dowcipny sposób przedstawiających niektóre wydarzenia polityczne z czasów Powstania oraz wyśmiewające zabiegi dyplomatyczne mocarstw europejskich mające na celu rozwiązanie tzw. sprawy polskiej.

MIĘDZYKRAJOWA WYMIANA MATRYC

Drzeworyty, które znajdujemy w ówczesnych czasopiśmie pełniły rolę identyczną, jak dzisiejsze fotografie prasowe – często nawet były wykonywane przez artystów drzeworytników na podstawie zdjęć. W latach 60. XIX w. nie znano jeszcze technik fotochemicznych reprodukcji zdjęć w prasie. Na potrzeby gazet o wielotysięcznym nakładzie wykonywano drewniane matryce, z których odbijano ilustracje w tekście. Redakcje prasowe, często znajdujące się w różnych krajach, wykorzystywały te same matryce. Niektóre z nich służyły nawet do ilustrowania informacji o Powstaniu Styczniowym w gazetach wydawanych za oceanem („New York Illustrated News”). Prawdopodobnie były to początki tak dziś powszechnego obrotu fotografią prasową. W tym dziale wystawy znajdują się przykłady drzeworytów, które z tego samego klocka drzeworytniczego były odbijane w czasopiśmie wydanych w różnych krajach.

Inną ciekawostką prezentowaną w tym miejscu wystawy są drzeworyty, które w różnych tygodnikach ilustrowanych służyły do przedstawienia różnych bitew i potyczek.

Mam nadzieję, że zaproponowany układ wystawy w ciekawy sposób przedstawia przebieg Powstania Styczniowego, a także uświadamia, jak szerokim echem odbiło się ono w europejskiej prasie. Ryciny znajdujące się na wystawie są zapisem wydarzeń sprzed 150 lat i pamiątką po ich uczestnikach. Ukazują bitwy, potyczki i epizody z Powstania, niosą ze sobą atmosferę tamtego czasu i wielki ładunek emocjonalny; to jakby uchwycone w kadrze chwile, postaci, przeżycia.

Myślę, że jest to również dobra okazja do spotkania z piękną, odchodzącą już w przeszłość sztuką drzeworytniczą i litograficzną. Ryciny prezentowane na wystawie są również dziełami sztuki, które swym pięknem cieszą oko nawet tych, dla których Powstanie 1863 i 1864 roku jest jedynie bladym echem z przeszłości.

Krzysztof Kura

W TLE: Grupa ochotników opuszcza Grodno, aby dołączyć do armii powstańczej DRZEWORYT. BEST, COSSON & SMEETON WG RYSUNKU JULES'A WORMSA ZE SZKICU K... (JULIUSZA KOSSAKA ?), „L'Illustration. Journal Universel” 2 maja 1863